

ципи. На думку багатьох вчених, освіта дорослих є складовою частиною андрагогіки – науки про навчання дорослої людини.

Хто ж така доросла людина? Відповідь на це питання потрібно для того, щоб в залежності від глибинного розуміння дорослої людини в процесі навчання будувати теорію навчання і його організацію.

Найбільш точно визначення дорослої людини, на нашу думку, дав російський вчений, андрагог С.І.Змеєв: “Доросла людина – це особа, яка виконує соціально значущі продуктивні ролі (громадянина, робітника, члена сім’ї), володіє фізіологічною, психологічною, соціальною, моральною зрілістю, відносно економічною незалежністю, життєвим досвідом і рівнем самосвідомості, достатнім для відповідального самокерування своєї поведінки” [5].

Таким чином, ми визначаємо дорослою людиною таку, яка:

- 1) усвідомлює себе самостійною, самокерованою особою;
 - 2) володіє життєвим досвідом, який є важливим джерелом навчання її і колег;
 - 3) мотивом навчальної діяльності дорослої людини є вирішення своїх життєво важливих виробничих проблем і досягнення конкретних цілей;
 - 4) бажає негайної реалізації отриманих у навчанні знань, умінь, навичок і особистісних якостей;
 - 5) навчальна діяльність її значною мірою обумовлена часовими, професійними, побутовими, соціальними умовами.
- Для подальших досліджень з цієї проблеми вважаємо за доцільне звернути увагу на створення програм та навчальних матеріалів для навчання дорослих, індивідуалізацію їх навчання, особливості діяльності викладачів при навчанні дорослих, створення умов щодо навчання дорослих тощо.

Література:

1. Змеєв С.И. Технология обучения взрослых. – М., 2002. – 126 с.
2. Ананьев Б.Г. Некоторые проблемы психологии взрослых. – М., 1972. – С. 87.
3. Змеєв С.И. Андрагогика: основы теории и технологии обучения взрослых. – М., 2003. – 205 с.
4. Вершловский С. Андрагогика: этапы становления // Новые знания. – М., 1998. – №4.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2006 р.

УДК: 374.7

Сисоєва С.О.
м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ: КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА СУТНІСНИХ ОЗНАК

У статті подано коротку характеристику сутнісних ознак педагогічних технологій, а саме: розкрито головну ідею технологізації освітнього процесу, поняття “об’єкти технологізації”, “продукти технологізації”, “особистісно орієнтована освітня технологія”; подано класифікацію освітніх технологій та методологічні вимоги (концептуальність, системність, керованість, ефективність, відтворюваність) до проектування освітніх технологій.

Слово “технологія” перекладається як “наука про майстерність”. Поняття “технологія” у педагогіці розглядається як категорія синтетичного типу на відміну від аналітичних категорій “цілі”, “зміст”, “форма”, “методи”, “засоби”.

Ідеї щодо технологізації освіти висловлював ще Я.А.Коменський, а поняття “освітня технологія” у 20-х роках минулого століття використовувалось у педагогії та наукових працях з рефлексології (І.П.Павлов, В.М.Бехтерев, О.О.Ухтомський, С.Т.Шацький). Головна ідея технологізації освітнього процесу полягає у *перетворенні педагогічного процесу в освітній установі на цілеспрямований процес діяльності всіх його суб’єктів*. Теоретичне і практичне значення освітньої технології полягає у тому, що освітня технологія є ще одним системоутворювальним чинником освітнього процесу і освітньої діяльності, забезпечує їх цілісність, особистісну і соціально-економічну значущість.

Об’єктами технологізації в освітній діяльності є: цілі, зміст, організаційні форми сприйняття, переробки і представлення інформації, взаємодії суб’єктів освітньої діяльності, процедури їх особистісно-професійної поведінки, самоуправління і творчого розвитку.

Продукти технологізації освітнього процесу: особистісні соціально і професійно важливі алгоритми і стереотипи поведінки,

мірою доцільності і ефективності яких слугує успішність і конкурентноздатність випускників освітньої установи.

Під *особистісно орієнтованою освітньою технологією* розуміють процес і результат створення (проектування) адекватної до потреб і можливостей особистості і суспільства системи соціалізації, особистісного і професійного розвитку людини в освітній установі, яка складається із спеціальним чином сконструйованих під задану мету методологічних, дидактичних, психологічних, інтелектуальних, інформаційних і практичних дій, операцій, прийомів, кроків учасників освітнього процесу, що гарантують досягнення поставлених освітніх цілей і свободу їх свідомого вибору.

Класифікація освітніх технологій: методологічні технології (на рівні педагогічних теорій, концепцій, підходів); стратегічні технології (на рівні організаційні форми взаємодії); тактичні технології (на рівні методики, метода, прийому). До основних методологічних технологій дослідники, як правило, відносять: теорію поетапного формування розумових дій; типи навчання: проблемне, програмоване, розвивальне, особистісно орієнтоване і особистісно-діяльнісне, проєктивне, модульне (модульно-рейтингове), диференційоване (індивідуально-диференційоване), контекстне, ігрове, концентроване, активне, дистанційне.

Аналіз різних підходів до визначення поняття "*педагогічна технологія*" дозволяє зробити висновок, що воно розглядається багатоаспектно, а саме: як раціональний спосіб досягнення свідомо сформульованої освітньої (навчальної, виховної) мети (М.Вулман, І.Я.Лернер, Б.Т.Ліхачов, П.І.Сікорський, Рада з педагогічної технології Великої Британії); наука (Г.К.Селевко); педагогічна система (В.П.Безпалько, С.О.Сисоєва, Д.В.Чернилевський); педагогічна діяльність (А.С.Нісімчук); системно-діяльнісний підхід до освітнього (навчального) процесу (Г.Еллінгтон, Н.В.Кузьміна, П.Д.Мітчелл, Ф.Персиваль, О.М.Пехота, П.І.Самойленко); система знань (В.І.Генецинський, Т.С.Назарова, В.О.Онищук, Ю.І.Турчанинова, Національний центр програмованого навчання Великої Британії); мистецтво педагога (І.Ф.Прокопенко, Н.Ф.Тализіна, В.М.Шепель); модель (В.М.Ченців); засіб оптимізації і модернізації освітнього процесу (Ф.Янушкевич); як процесуальний компонент (складова) освітнього (навчального) процесу (М.В.Кларин); інтегративний підхід до освіти (П.Д.Мітчелл, Д.Фіні).

Простежується загальна тенденція переходу до розуміння педагогічної технології як *педагогічної системи*, яка об'єднує три взає-

мопов'язані компоненти: *науковий*: педагогічні технології – частина педагогічної науки, що вивчає і розробляє мету, зміст і методи навчання і проєктує педагогічні процеси; *процесуально-описовий*: опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання; *процесуально-діючий*: здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особистісних, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

В освітній практиці поняття "педагогічна технологія" вживається на трьох рівнях. *Загальнопедагогічний* (дидактичний) рівень: характеризує цілісний освітній процес у даному регіоні, навчальному закладі, на визначеному ступені навчання; педагогічна технологія розглядається на цьому рівні синонічно педагогічній системі: у неї включається сукупність цілей, змісту, засобів і методів навчання, алгоритм діяльності суб'єктів і об'єктів процесу. *Частковометодичний* (предметний) рівень: частковопредметна педагогічна технологія вживається в значенні "часткова методика", тобто як сукупність методів і засобів для реалізації визначеного змісту навчання і виховання в межах одного предмета, класу, учителя (методика викладання предметів, методика навчання, що компенсує, методика роботи вчителя, вихователя). *Локальний* (модульний) рівень: локальна технологія є технологією окремих частин навчального-виховного процесу, рішення часткових дидактичних і виховних задач (технологія окремих видів діяльності, формування понять, виховання окремих особистісних якостей, технологія уроку, засвоєння нових знань, технологія повторення і контролю матеріалу, технологія самостійної роботи та ін.).

Розрізняють також *технологічні мікроструктури* (прийоми, ланки, елементи та ін.), *технологічні схеми* (це умовне зображення технології процесу, поділ його на окремі функціональні елементи і позначення логічних зв'язків між ними) та *технологічні карти* (опис процесу у виді покрокової, поетапної послідовності дій (часто в графічній формі) з вказівкою застосовуваних засобів).

Структура педагогічної технології включає: концептуальну основу; змістовну частину навчання та виховання, розвитку учнів (цілі – загальні і конкретні; зміст навчального, виховного, розвивального матеріалу); процесуальну частину – технологічний процес (організація навчально-виховного процесу; методи і форми навчально-виховної діяльності школярів; методи і форми роботи вчи-

теля; діяльність учителя щодо управління педагогічним процесом; діагностики педагогічного процесу).

Однією з найважливіших ознак педагогічної технології, на думку багатьох дослідників, є *можливість її відтворення*.

Педагогічна технологія повинна відповідати таким основним методологічним вимогам (критеріям технологічності), як-то: *концептуальність* (кожній педагогічній технології має бути притаманна опора на певну наукову концепцію, що включає філософське, психологічне, дидактичне і соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей); *системність* (педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіка процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність); *керованість* (припускає можливість управління навчальним процесом, поетапну його діагностику, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів); *ефективність* (сучасні педагогічні технології існують у конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами й оптимальними витратами, гарантувати досягнення визначеного стандарту навчання та виховання); *відтворюваність* (мається на увазі можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами).

Технологія відрізняється від методик своєю відтворюваністю, стійкістю результатів, відсутністю багатьох "якщо" (якщо талановитий учитель, якщо здатні діти, гарні батьки...). У технологіях більш представлені процесуальний, кількісний і розрахунковий компоненти, у методиках – цільова, змістовна, якісна і варіативно-орієнтована сторони. У цьому контексті стійкість показників навчально-виховного процесу доцільно розглядати як характерологічну якість саме технології. Основою функціонування будь-якої технології є мета як основа управління навчально-виховним процесом.

Сутність сучасних поглядів на педагогічні технології можна сформулювати так: *педагогічна технологія відображає* процес роботи і реалізації в освітній установі педагогічного проекту, який: відображає певну систему педагогічних поглядів; спрямований на досягнення конкретної освітньої мети; визначає зразок професійно-педагогічної діяльності щодо його реалізації; зразок професійно-педагогічної діяльності, закладений у педагогічній технології, виконуючи нормативну функцію, дає можливість педагогу в процесі реалізації мети створювати за зразком нові утворення при оптимальності ресурсів і зусиль усіх учасників педагогічної взаємодії;

відтворення і стійкість педагогічної технології в інших педагогічних системах забезпечується зверненням педагога до фундаментальних норм діяльності щодо проєктування і реалізації педагогічної технології; якість відтворення педагогічної технології залежить від *рівня педагогічної майстерності педагога; гуманістична сутність педагогічної технології* визначається її спрямованістю на задоволення як потреб, інтересів і можливостей до навчання учня, так і вимог суспільства щодо соціалізації, особистісного і професійного розвитку і саморозвитку людини.

Перехід від нормативного до відкритого навчання загострив проблеми професійної підготовки педагога до впровадження педагогічних технологій.

Література:

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М.: Педагогика, 1989. – 190 с.
2. Нісімчук А.С., Падалка О.С., Шпак О.Т. Сучасні педагогічні технології: Навчальний посібник. – К.: Видавничий центр "Промісвіт", Пошуково-видавниче агентство "Книга Пам'яті України", 2000. – 368 с.
3. Освітні технології: Навчально-методичний посібник / О.М.Пехота, А.З.Кіктенко, О.М.Любарська та ін.; За заг. ред. О.М.Пехоти. – К.: А.С.К., 2001. – 256 с.
4. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті: Монографія /С.О.Сисоєва, А.М.Алексюк, П.М.Воловик, О.І.Кульчицька, Л.Є.Сігаєва, Я.В.Цехмістер та ін.; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2001. – 502 с.
5. Педагогічні технології: наука – практиці. Вип.1 /О.І.Кульчицька, С.О.Сисоєва, Я.В.Цехмістер; За ред. С.О.Сисоєвої. – К.: ВІПОЛ, 2002. – 280 с.
6. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие. – М.: Народное образование, 1998. – 256 с.
7. Чернилевский Д.В., Филатов О.К. Технология обучения в высшей школе. Учебное издание / Под ред. Д.В.Чернилевского. – М.: "Экспедитор", 1996. – 228 с.

Стаття надійшла до редакції 29.05.2006 р.